stodo på älvens botten. De båda stocklängderna, vilka utgjorde brons egentliga stomme, byggdes som två stora parabler. Varje parabel bestod av två rader av stockar, vilka voro hopfästade på så sätt att skarven på stockarna på den ena stockraden kom på mitten av stockarna i den andra stockraden. På dessa stocklängder anbragtes sedan tvärreglar, vilka i sin tur uppburo brobanan med sitt underlag. Fördelen med de paraboliska stocklängderna var att bron ej kunde böja sig för den starka strömmen, ty säger Wallerius »hvad den bågen angår, som ligger ofvanföre eller mot strömen, så har den af strömen lika stor påtryckning på alla dess delar, ock lärer den på intet annat sätt kunna brytas, än at ståckarne skola skiuta sig in i hvarandra, hvilket icke kan ske, när de äro sammanläste på det sätt, som redan sagt är», och »den bågen, hvars bögning ligger nedanföre, ock med strömen på intet annat sätt kan brista, än igenom ståckarnas afdragande längsefter, hvar til fodras nästan en oändelig stor kraft». Vid de båda landfästena bestod bron av mindre flottar, vilka medgåvo en viss böjlighet, som var nödvändig vid olika vattenstånd.

Denna bromodell är ett av de många exempel på Polhems märkliga och vittfamnande konstruktionsarbeten, som finnas i Tekniska Museets samlingar.

Sten Carlqvist.

Industrihistoriska minnesmärken.

I Dædalus 1932 redogjordes i någon mån för de strävanden, som finnas för att i vårt land få en del äldre byggnader av teknisk art iståndsatta och bevarade som industrihistoriska minnesmärken, varvid omnämndes att vårt lands äldsta bevarade vallonsmedja, Herrgårdshammaren vid Österby Bruk, genom av bruksledningen vidtagna åtgärder är det första minnesmärket av sådant slag i vårt land. Genom den minnestavla, som av Föreningen Tekniska Museet uppsattes den 12. juni 1932 å den 200-åriga byggnaden för Mårten Triewalds ångmaskin i Dannemora kan denna byggnad numera betraktas som ett sådant minnesmärke. Därest icke arbeten eller förändringar vid gruvan oundgängligen påkalla byggnadens rivande kommer denna således att bevaras och utgöra en verklig sevärdhet i Dannemora.

Planer äro nu också å bane att den ålderdomliga hammarsmedjan vid Häfla Bruk i Östergötland skall inregistreras som ett minnesmärke. Bruksledningen har av förståelse för frågans betydelse låtit iståndsätta smedjan, som förutom en lancashirehärd i sig inrymmer den enda i vårt land bevarade tyskhärden av en typ, som går tillbaka till början av 1600-talet. Dessutom innehåller smedjan två från varandra ganska väsentligt avvikande hammarkonstruktioner drivna av var sitt vattenhjul. Den ena av dessa hammare är numera det enda exemplaret i sitt slag, som finnes kvar i en smedja, ty under året har ett annat liknande exemplar måst tagas bort ur sin miljö vid de förändringar, som av olika anledningar vidtagits i Skogaholms hammarsmedja, men hammaren med dess ställning av mäktiga timmerstockar har av ägaren bevarats med tanke på att på annan plats uppsättas.

Även vid Orrefors bruk finnes en ålderdomlig hammarsmedja bevarad och avsikten är att arbetet med dess iståndsättande skall igångsättas varigenom även i Småland erhålles ett industrihistoriskt minnesmärke på bergshanteringens område. Brukets disponent har visat stor förståelse för den tanke, som ligger bakom bevarandet i ursprunglig miljö av äldre och märkligare tekniska och industriella byggnader.

Till en del av våra hembygdsmuseer ha mera primitiva industrianläggningar kunnat flyttas och på eget initiativ ha många industriella platschefer och andra intresserade personer verkat för och lyckats åstadkomma, att byggnader av ifrågavarande slag erhållit den vård och det skydd de behöva inom de gränser, som dikteras av praktiska och ekonomiska hänsyn. Den inventering, som Tekniska Museet påbörjat för att få en överblick över, vad som sålunda åtgjorts kommer, när materialet bättre än nu kan överblickas, att bli föremål för en redogörelse i Dædalus. Det är även museets avsikt att arbeta för att dessa minnesmärken bliva i lämplig form omnämnda och påpekade i den turistiska litteraturen, så att den intresserade kan finna dessa byggnader, som ibland icke ligga långt från allfarvägen, men som lätt kunna förbises.

Med denna notis har endast avsetts att erinra om det arbete, som pågår på denna front i förhoppning om att förståelsen för denna sak ytterligare skall vidgas och att intresserade skola till museet lämna förslag på anläggningar, byggnader, större tekniska anordningar o. dyl., som lämpligen kunna komma ifråga. Det är en viktig sak, som ej får försummas just i våra dagar, då så stora förändringar ofta ske vid bruken och fabrikerna, och då så relativt litet ännu finnes bevarat av ifrågavarande slag i vårt land.

T. A.